

A STATISZTIKAI HIVATAL ELNÖKEI, 1867—1989 (II.)

A Központi Statisztikai Hivatal elnökeinek életrajzát és műveik válogatott bibliográfiáját bemutató sorozat első része (*Statisztikai Szemle*. 1990. évi 8—9. sz. 690—698. old.) *Keleti Károly*, *Jekelfalussy József* és *Vargha Gyula* életútját mutatta be. A második részben *Hajdú László*, *Buday László*, *Szabóky Alajos* és *Kovács Alajos* életével és munkásságával ismerkedhetnek meg olvasóink.

HAJDÚ LÁSZLÓ

A Hivatal történetében legrövidebb ideig töltötte be az igazgatói posztot. Életéről kevés forrással rendelkezünk.

1859. november 13-án született a Hont vármegyei Felsőbákán. Nagyszombatban, a római katolikus gimnáziumban érettségizett, majd jogakadémiát végzett, 1880-ban pedig jog- és államtudományi államvizsgát tett. 1882-től 1885-ig közjegyzői gyakorlatot folytatott az ipoly-sági kir. közjegyzőnél. 1885-ben a tanfolyam elvégzése után letette a statisztikai szakvizsgát, és egy évig díjnokként dolgozott a Hivatalnál. 1886-ban nevezték ki segédfogalmazónak. A hivatali ranglétrán folyamatosan haladt előre. Pályája csak rövid időre szakadt meg, amikor 1900 és 1903 között a Földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium kérte át munkára.

1903-ban lett a Kormányjelentést Szerkesztő Vegyesbizottság előadója, egy évvel később az Országos Községi Törzskönyvbizottság, majd 1905-ben a Statisztikai Szakvizsgabizottság tagja. Szakirodalmi publikációi főleg mezőgazdasági és kereskedelmi témájúak, a környező országok statisztikai adatainak elemzésével foglalkoznak.

1912. január 2-án nevezték ki aligazgatónak, két évvel később, 1914. április 3-án pedig, *Vargha Gyula* távozásakor a Hivatal igazgatójának. A betegeskedő Hajdú azonban ténylegesen nem vezette a Statisztikai Hivatalt: 1914. április 17-én elhunyt.

VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIA

- Vargha Gyula-Kovács Aladár* ---: Magyarország, 1892. VI. népmozgalma. *Közgazdasági Szemle*. 1894. 18. évf. 68–72. p.
- Vargha Gyula* ---: Magyarország szőlőterülete és szüretje 1892-ben. *Közgazdasági Szemle*. 1894. 18. évf. 152–156. p.
- Magyarország 1893. évi aratása. *Közgazdasági Szemle*. 1894. 18. évf. 313–319. p.
- *Fenyvessy József*: Olaszország 1892. és 1893. évi áruforgalma. *Közgazdasági Szemle*. 1894. 18. évf. 605–610. p.
- *Vargha Gyula*: Magyarország szőlészete 1893-ban. *Közgazdasági Szemle*. 1894. 18. évf. 728–737. p.
- *Kovács Aladár*: A népesség foglalkozási viszonyai Ausztriában. *Közgazdasági Szemle*. 1894. 18. évf. 987–996. p.
- *Vargha Gyula*: Románia állattenyésztése. *Közgazdasági Szemle*. 1894. 18. évf. 1047–1054. p.
- Az Amerikai Egyesült Államok kereskedelmi külforgalma 1790 óta, különös tekintettel az Európával való forgalomra. *Közgazdasági Szemle*. 1894. 18. évf. 1054–1070. p.
- Magyarország külforgalma, különös tekintettel a mezőgazdasági termékek forgalmára. *Közgazdasági Szemle*. 1894. 18. évf. 1128–1139. p.
- Agrárstatisztikánk reformja. *Közgazdasági Szemle*. 1895. 19. évf. 77–97. p.
- Népoktatásunk állapota. *Közgazdasági Szemle*. 1895. 19. évf. 817–835. p.
- Bosznia és Hercegovina népszámlálása és állatösszeírása az 1895. évben. *Közgazdasági Szemle*. 1896. 20. évf. 723–734. p.

BUDAY LÁSZLÓ

1873. október 27-én született Pécsen. Baranya megyei nemesi családból származott. Apja mérnök volt.

Iskolai tanulmányait a pécsi főgimnáziumban folytatta. A gimnazista Buday László elsősorban az irodalom iránt érdeklődött. 15 éves korától közölt a sajtó tőle verseket, 1894-ben önálló verseskötete, 1895-ben pedig A reformátor c. regénye jelent meg. Irodalmi tehetsége, szép és választékos stílusa a későbbi években tudományos munkáiban is feltűnik.

1891-ben érettségizett, majd a budapesti tudományegyetemre iratkozott be. Egyetemi évei alatt különféle újságoknak dolgozott, az *Ország-Világ* segédszerkesztője volt.

1896-ban lépett a Hivatal kötelékébe. Szorgalmas munkája alapján *Vargha Gyula* figyelt fel rá. 1897-ben szerezte meg a jog- és államtudományi doktorátust, s ugyanekkor tette le a statisztikai szakvizsgát is.

Buday László az első időkben főleg társadalmi statisztikával foglalkozott. Meglehetősen elmaradott területe volt ez akkor még a hivatalos statisztikának, ám a szociálpolitika szükségességének felismerésével párhuzamosan nőtt a jelentősége. Buday egyik első statisztikai munkája a betegsegélyező pénztárakra vonatkozó felvétel, amely új információkat nyújtott a balesetekről, a munkásegészségügy stb. állapotáról. Foglalkozott a törvénytelen születések és az öngyilkosságok kérdéseivel, felekezeti statisztikával, s az anyakönyvi reform kapcsán ennek kihatásaival is.

1901-ben született meg A m. kir. központi statisztikai hivatal adatgyűjtéseinek magyarázata c. munkája, melyben összefoglalta a hivatalos statisztikai adatgyűjtéssel kapcsolatos tudnivalókat mindazok számára, akik a statisztikai szolgálatban dolgoznak. 1911-ben szintén az ő szerkesztésében jelent meg A m. kir. központi statisztikai hivatal munkássága (1871–1911) c. kötet.

Az 1900. évi népszámlálás felvételi munkálataiban és az adatok feldolgozásában is részt vett. Tevékenyen munkálkodott az Országos Községi Törzskönyvbizottságban, melynek megalakulásától kezdve tagja volt. 1904-ben külön kötetben kiadta a Törzskönyvbizottságot létrehozó törvény magyarázatát, és kisebb cikkekben is népszerűsítette a témát.

A század elején kezdődtek meg az 1884-es ipartörvény módosításának munkálatai, melyekben Buday is tevékeny részt vállalt. Az ezzel kapcsolatos ankétok anyagát tíz kötetben adták ki, s közülük az 1906-ban megjelent X. kötetben az ipartestületek és ipartársulatok statisztikáját ő írta.

1907-ben felmerült a belügyi közigazgatás reformja, hiányoztak azonban az ehhez szükséges községi és vármegyei adatok. Buday munkásságának egyik legfontosabb része a községi és vármegyei háztartások statisztikai adatfelvételének s az adatok elemzésének elvégzése. Igyekezett a reform előkészítésén kívül más, általánosabb vizsgálatra is alkalmassá tenni a felvételt. Több községi háztartással és közigazgatással kapcsolatos tanulmányt is írt. Az 1910. évi népszámlálás megszervezésével megbízott *Vizaknai Antal* betegsége miatt szinte teljesen az ő irányítása alatt folyt az összeírás előkészítése.

1914-ben, Vargha távozásakor aligazgatóvá nevezték ki, Hajdú betegsége miatt azonban gyakorlatilag már ekkor vállaira nehezedett a Hivatal vezetésének terhe, s 1914. augusztus 1-jétől megkapta igazgatói kinevezését.

Buday László ekkor 41 éves. Szokatlanul fiatalon került ilyen magas posztra. Nagy tervekkel lépett a Hivatal élére, ám a háború megakadályozta azok valóra váltását: a Hivatal személyzetének jelentős része bevonult, kénytelenek mind gyakrabban a rendszeres adatfelvételek helyett rendkívüliekre szorítkozni. E nehézségek ellenére Buday sikerrel igyekezett az intézmény tekintélyét, súlyát megőrizni, miközben tudományos munkásságát sem hanyagolta el. 1915-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választották. Székfoglaló előadását Magyarország népességének műveltségéről tartotta.

Ebben az időszakban érdeklődése egyre inkább a demográfia kérdései felé fordult. A háború végének közeledtekor *gróf Teleki Pállal* együtt (előre látva a tragikus következményeket) hozzákezdett a magyarországi nemzetiségi viszonyokat bemutató térképsorozat elkészítéséhez, valamint egy Magyarország gazdasági és társadalmi életének egészét összefoglaló statisztikai adatgyűjtemény összeállításához.

A Statisztikai Hivatal számára a háború után nehéz időszak következett: 1918-ban és 1919-ben az adatgyűjtő munka szinte lehetetlenné vált. 1919 második felében azonban már sorra jelennek meg a háború miatt ki nem adott statisztikai munkák, Buday pedig elsősorban a béketárgyalások előkészítő anyagaival foglalkozik. Sikerült elérnie, hogy a nehéz körülmények ellenére 1920-ban a népszámlálást lebonyolították.

1920-ban a m. kir. József-műegyetem tanácsától meghívást kapott a statisztikai és alkalmazott közgazdaságtani tanszék vezetői posztjára. Tudományos munkássága új lendületet vett, és egy évvel később már megjelentette élete főművét, a *Megcsonkított Magyarország* c. munkát, a háború utáni időszak egyik legnagyobb könyvsikerét, melyet a Magyar Tudományos Akadémia Léway-díjjal jutalmazott. A könyv összefoglalja a trianoni döntéssel Magyarországot ért területi, népességi, gazdasági és kulturális veszteségeket. A mű, amely később angolul és franciául is megjelent, egyike azoknak a kiadványoknak, amelyekkel a Bethlen-korszakban megkísérelték visszaszerezni a Nyugat rokonszenvét és támogatását, és bizonyítani a béke Magyarország számára igazságtalan voltát.

A kiút keresése is foglalkoztatta: ebben az időben született meg *Agrárpolitika* c. munkája, melyben a magyar földbirtokviszonyok sajátosságait elemezte. Tudományos tevékenységének csúcspontját a Magyar Statisztikai Társaság megalapítása jelentette 1922-ben, mely szervezet a tudomány hazai művelőinek összefogását szolgálta. A Társaság francia nyelvű szemléjét, a *Revue de la Société Hongroise de Statistique*-et Buday László, a Társaság első elnöke szerkesztette. Nemzetközi elismerése sem maradt el: tagja volt a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek, a svájci és a német statisztikai társaságnak. 1923-ban jelent meg az egyetemi előadásai alapján készült *A statisztika elmélete és története* c. könyve.

Szerkesztette a *Közgazdasági Szemlét*, rengeteget dolgozott a Statisztikai Társaság ügyeiben, és ekkor jelent meg a *Megcsonkított Magyarország* c. művének a háború utáni évek adataival kiegészített második kiadása, *Magyarország küzdelmes évei* címmel.

Buday László alig 52 évesen, 1925. március 7-én hunyt el.

VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIA

- Felekezeten kívüliek. *Közgazdasági Szemle*. 1897. 21. évf. 663–681. p.
 A reprezentatív számlálásról. *Közgazdasági Szemle*. 1898. 22. évf. 603–613. p.
 Emlékirat a hivatási balesetek statisztikájának egyöntetű szervezése tárgyában. Budapest. 1900. Pesti ny. 39 p.
 Az ipartestületekről. *Közgazdasági Szemle*. 1901. 25. évf. 191–205. p.
 A magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal adatgyűjtéseinek magyarázata. (Közigazgatási könyvtár 3. évf. 4–5.) Budapest. 1901. Orsz. Központi Községi ny. 288 p.
 Társadalmi kérdések a Statisztikai Intézet budapesti ülésén. *Husadik Század*. 1901. 11. évf. 342–354. p.
 Általános jelentés. Megjelent: A magyar korona országainak betegsegélyező pénztárai 1898-ban. Magyar statisztikai közlemények. Új sorozat 25. Budapest. 1901. Pesti ny. 3–99. p.
 Általános jelentés. Megjelent: A magyar korona országainak 1900. évi népszámlálása. I. rész. A népesség általános leírása községenként. Magyar statisztikai közlemények. Új sorozat 1. Budapest. 1902. Pesti ny. 1–9. p.
 A község- és egyéb helynevekről szóló 1898. évi IV. t. cz. végrehajtása. Budapest. 1903. Pesti ny. 132 p., 5 mell.
 Ipartestületi statisztika. Megjelent: Az ipartörvény módosítása. 3. rész. Statisztika. Budapest. 1906. Athenaeum ny. 30–56., 208–545. p.
 Az 1900. évi népszámlálás előkészítése és végrehajtása. Megjelent: A magyar szent korona országainak 1900. évi népszámlálása. 10. r. Végeredmények összefoglalása. Magyar statisztikai közlemények. Új sorozat 27. Budapest. 1909. Athenaeum ny. 1–26. p.
 A Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal vázlatos története. Megjelent: A Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal munkássága (1871–1911). Magyar statisztikai közlemények. Új sorozat 36. Budapest. 1911. Pesti ny. 1–8. p.
 A statisztika nemzetközi művelése. *Közgazdasági Szemle*. 1912. 36. évf. 6–20. p.
 A községi alapokról. *Közgazdasági Szemle*. 1913. 37. évf. 635–650. p.
 Általános jelentés. Megjelent: Magyarország községeinek háztartása az 1908. évben. Magyar statisztikai közlemények. Új sorozat 39. Budapest. 1913. Pesti ny. 1–312. p.
 Általános jelentés. Megjelent: Magyarország vármegyéinek háztartása és gyámpénztárai az 1909. évben. Magyar statisztikai közlemények. Új sorozat 40. Budapest. 1914. Pesti ny. 1–80. p.
 Népünk műveltsége. *Budapesti Szemle*. 161. köt. 459. sz. 1915. március, 372–395. p.

- Népünk halandósági viszonyai. (Értekezések a philosophiai és társadalmi tudományok köréből, 2. 1.) Budapest. 1917. Athenaeum ny. 75 p.
 Magyarország gazdasági egysége. *Közgazdasági Szemle*. 1919. 43. évf. 35–44. p.
 Magyarország háborús népvészése. *Közgazdasági Szemle*. 1920. 44. évf. 536–551. p.
 A megcsönkített Magyarország. Budapest, 1921. Pantheon ny. 298 p.
 Agrárpolitika. Budapest. 1922. Fráter ny. IV, 287 p.
 A statisztika elmélete és története. Budapest. 1922. Fráter ny. IV, 219 p.
 Magyarország küzdelmes évei. Megcsönkített Magyarország. 2., újradolg. kiad. Budapest. 1923. Franklin ny. 223 p.
 Statisztika. Megjelent: A magyar tudománypolitika alapvetése. Szerk.: *Magyary Zoltán*. Budapest. 1927. Egyetemi ny. 137–139. p.

*

- Versek. Eredeti versek és fordítások. Budapest. 1894. Singer és Wolfner ny. 132, 4 p.
 A reformátor. Regény. Budapest. 1895. Orsz. Irod. Rt. 144 p.

SZABÓKY ALAJOS

1873. szeptember 15-én született Budapesten. Az érettségi után a budapesti tudományegyetemre iratkozott be, s ott szerzett állam- és jogtudományi diplomát.

1895-ben kezdte tisztviselői pályáját a Statisztikai Hivatalban, miniszteri segédfogalmazóként. 1897-ben tett statisztikai szakvizsgát. Nagy tudásával, hatalmas szorgalmával hamarosan kitűnt kollégái közül, és gyorsan haladt előre a ranglétrán.

Még egész fiatalon közreműködött a külkereskedelmi statisztikát megalapozó 1895. évi XVIII. tc. szerkesztésében. (A törvény reformjára 1906-ban, a XXIII. tc.-kel került sor, s az az akkor már vezető állású Szabóky Alajosnak köszönheti rendszerét.)

Ebben az időben a külkereskedelmi statisztikai osztály vezetőjeként ő szerkesztette a Magyarország 1900–1905. évi külkereskedelmi forgalmát bemutató kötetet. Emellett közvetlenül is közreműködött gazdaságpolitikai jellegű munkákban: az 1900-as évek elején Németországgal és Olaszországgal folytatott vámtárgyalásokhoz készített elemző tanulmányaiért a kereskedelemügyi minisztertől dicsérő oklevelet kapott. Az 1913. évi brüsszeli kereskedelmi kongresszuson a nemzetközi áruforgalmi nomenklatúra összeállításánál a magyar javaslat szerkesztője volt.

1917-ben nevezték ki a Hivatal aligazgatójának.

A háborút követő összeomlás folytán a kereskedelmi forgalom szabad lebonyolítása elégszámú akadály gördült. A különféle valuták értékváltozása s más zavaró körülmények külföldi árucserék értékelésében szinte kaotikus helyzetet teremtettek. Szabóky érdeme, hogy a magyar külkereskedelmi statisztika meg tudott felelni az új követelményeknek. Ennek a munkának része az 1921. évi LII. tc., mely a külkereskedelmi statisztikát szabályozza. Különösen fontos volt ez akkor, amikor mind a kormány, mind a kül- és belföldi gazdasági érdekeltségek külkereskedelmi mérlegünk alakulásáról állandó, naprakész tájékoztatást igényeltek. A törvény előkészítése már Buday László távozása után történik: a Hivatal igazgatói székébe Szabóky Alajos került, és kiemelkedő szerepet játszott a békeszerződésekkel összefüggő munkálatokban. Különösen értékesek gazdasági vonatkozású tanulmányai.

A statisztika átszervezésére vonatkozó terveiről ad képet a Hivatal 1923. évi munkatervéről készített jelentése, melyben a megváltozott gazdasági körülmények sokirányú statisztikai feltárására helyezte a hangsúlyt.

A *Magyar Statisztikai Szemle* néven Szabóky Alajos indította meg a Hivatal tudományos folyóiratát, a mai *Statisztikai Szemlé*t. Gondoskodott arról, hogy a Szemle minél szélesebb körben terjedjen. Az 1920-as évek első felében itt jelentek meg külkereskedelmi témájú tanulmányai, adatközlései.

Tagja volt a Magyar Statisztikai Társaságnak, melynek megalapításában tevékenyen közreműködött. A Nemzetközi Statisztikai Intézet 1925-ben választotta tagjai közé.

1924-ben pénzügyi, gazdaságpolitikai munkásságának elismeréseként pénzügyminisztériumi államtitkárrá nevezték ki. A sors ironiája, hogy a pénzügyminisztériumban betöltött

jogköre folytán éppen ő volt kénytelen a takarékosági kényszer miatt korlátozni annak a statisztikai reformprogramnak a végrehajtását, amelyet a Hivatal vezetőjeként dolgozott ki.

Pénzügyi területen a volt magyar államadósságnak az utódállamok közti megosztásáról írt tanulmányával keltett nagy feltűnést. A békeszerződés végrehajtásánál több tanulmány-nal támogatta a magyar kormány működését, illetve tájékoztatta a külföldi illetékes köröket.

Magyarország nemzeti vagyonának és nemzeti jövedelmének számításával foglalkozó munkái a gazdaságstatisztika új irányzatát képviselték. Nagy érdemeket szerzett az ország pénzügyi szanálásával kapcsolatos munkálatokban is.

1926-ban a váci kerület országgyűlési képviselőjévé választották. Munkája elismerése-ként több magas kitüntetésben részesült.

A túlfeszített munka következtében, rövid betegség után Szabóky Alajos váratlanul, 58 éves korában, 1931-ben hunyt el.

VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIA

- Javaslat a volt Magyarbirodalom államadósságának mikénti megosztására nézve az utódállamok szerint a Trianoni békeszerződés 186. paragrafusának alapján. Budapest, 1922. Állami ny. 50 p.
- Comment se constituera notre bilan de commerce extérieur dans l'année 1922. Budapest, 1922. Pesti ny. 9 p.
- Előszó a Magyar Statisztikai Szemle első számához. *Magyar Statisztikai Szemle*. 1923. évi 1–2. sz. 1–2. p.
- A háború előtti magyar államadósságok. *Magyar Statisztikai Szemle*. 1923. évi 1–2. sz. 44–54. p.
- Magyarország külkereskedelmi forgalma 1922-ben. *Magyar Statisztikai Szemle*. 1923. évi 3–4. sz. 100–115. p.
- Külkereskedelmi forgalmunk 1923 első felében. *Magyar Statisztikai Szemle*. 1923. évi 7–8. sz. 255–264. p.
- Külkereskedelmi forgalmunk 1923. év első kilenc hónapjának eredményei gazdasági ágak és rendeltetés szerint. *Magyar Statisztikai Szemle*. 1923. évi 9–12. sz. 342–346. p.
- La commerce extérieur de la Hongrie. *Revue de la Société Hongroise de Statistique*. 1923. évi 2. sz. 49–66. p.
- Magyarország 1923. évi külkereskedelmi mérlege. *Magyar Statisztikai Szemle*. 1924. évi 2. sz. 43–87. p.
- Principaux résultats du mouvement du commerce extérieur de la Hongrie en 1923. *Revue de la Société Hongroise de Statistique*. 1924. évi 2. sz. 70–82. p.
- Az 1924/25–1928/29-es költségvetési évek beruházásairól. Budapest, 1929. Pesti ny. 32 p.

KOVÁCS ALAJOS

1877. január 6-án született a Heves megyei Gyöngyöspüspökiben. Középiskolai tanulmányait Budán, az Ilona utcai kir. kat. egyet. reálgimnáziumban és az egri cisztercitáknál végezte, ott is érettségizett.

A budapesti tudományegyetemen állam- és jogtudományi diplomát szerzett 1898-ban, ugyanebben az évben állt a Statisztikai Hivatal szolgálatába, miután a magyarság fejlődéséről írt cikkével felhívta magára a Hivatal vezetőinek figyelmét.

1899-ben tette le a statisztikai szakvizsgát, s a Hivatalban gyorsan indult meg a felfelé vezető úton. Különösen a demográfia terén tűnt ki nagy tehetségével. Közreműködött az 1900. évi, az 1910. évi népszámlálások lebonyolításában, az anyag kiadásában, szerkesztésében és elemzésében.

Az 1910. évi népszámlálásban már vezető szerepet játszott, a hatodik kötetben közölt végeredményeket ő elemezte. 1906-tól Kovács Alajos szerkesztette és vezette be a népmozgalmi statisztikai adatokat tartalmazó közleményeket. Aránylag fiatalon került a Hivatal népmozgalmi osztályának az élére.

A népességkutatásban sosem elégedett meg csupán a hivatalos statisztikai adatok feldolgozásával, hanem az ország majd minden népesedési szempontból jellegzetes vidékének helyszínen való tanulmányozása is beletartozott kutatómunkájába. Folyamatosan közreműködött a választójogi reformok (*Vázsonyi, Wekerle, Klebelsberg*) statisztikai előkészítésében, sőt a két utóbbi reformterv nagyrészt az ő javaslatai alapján jött létre.

Az első világháború utáni összeomlást követően részt vállalt a béketárgyalások előkészítésében, szakértőként huzamosabb ideig részt is vett a tárgyalásokon Neuilly-ben.

Az 1920. évi népszámlálást Kovács Alajos irányította. Ugyanebben az évben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választották. Székfoglaló előadását Népünk nyelv-

ismerete címmel tartotta. Tudományos munkáiban elsősorban a vándorlás kérdéseivel, a természetes szaporodással, a nemzetiségekkel foglalkozott. Feldolgozta egyes magyar városok demográfiai viszonyait, és többször visszatért az egyke problémakörére.

1923-ban a Népszövetség egészségügyi osztályának tanfolyamára Genfbe küldték. 1924-ben a Hivatal aligazgatójának nevezték ki, majd *Szabóky Alajos* távozása után helyettes államtitkári ranggal a Hivatal igazgatója lett.

1926-ban a József-műegyetem tiszteletbeli doktorává avatta. 1929-ben a hivatali vezető státusának megváltoztatásával a Hivatal elnökévé nevezték ki. (A Statisztikai Hivatal vezetője ettől fogva viseli az elnöki címet. Ez a rendelkezés a statisztikai szolgálatot újrászabályozó 1929. évi XIX. tc. része.)

1926-ban választották a Nemzetközi Statisztikai Intézet rendes tagjává. 1936-ig állt a Hivatal élén. Nyugdíjazásakor, munkásságának elismeréseként, államtitkári címet kapott.

Tudományos és politikai tevékenységét nyugdíjba vonulása után is folytatta. Több statisztikai tanulmányt készített közvetlenül a kormány számára. Az 1938-as bécsi döntésnél és egyéb kérdésekben az Imrédy-kormány statisztikai szakértője volt.

1945-ben népellenesség vádjával bíróság elé állították és 1947-ben háború előtti politikai tevékenységéért két évre börtönbüntetésre ítélték. Élete utolsó éveit teljes visszavonultságban töltötte. 1963. április 14-én hunyt el.

VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIA

- A magyar szent korona országainak 1900., 1901. és 1902. évi népmozgalma. (Szerk.: - -) (Magyar statisztikai közlemények. Új sorozat 7.) Budapest, 1905. Pesti ny. VIII, 106, 675 p., 5 térk.
- A magyar szent korona országainak 1903., 1904. és 1905. évi népmozgalma. (Szerk.: - -) (Magyar statisztikai közlemények. Új sorozat 22.) Budapest, 1907. Athenaeum ny. VII, 67, 750 p.
- A kivándorlás statisztikai oka. *Közgazdasági Szemle*. 1909. 33. évf. 445-454. p.
- A belső vándorlások Magyarországon. *Közgazdasági Szemle*. 1910. 34. évf. 301-318. p.
- A magyar szent korona országainak 1906., 1907. és 1908. évi népmozgalma. (Szerk.: - -) (Magyar statisztikai közlemények. Új sorozat 32.) Budapest, 1910. Pesti ny. VIII, 85, 775 p., 3 térk.
- Az egyke elterjedése. *Magyar Társadalomtudományi Szemle*. 1913. évi 6. sz. 419-434. p.
- A magyarországi munkások morbiditása és mortalitása. (A Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesületének kiadványa 27.) Budapest, 1914. Pesti ny. 32 p.
- A magyar szent korona országainak 1909., 1910., 1911. és 1912. évi népmozgalma. (Szerk.: - -) (Magyar statisztikai közlemények. Új sorozat 50.) Budapest, 1916. Pesti ny. IX, 179, 947 p., 6 térk.
- A magyar szent korona országainak 1910. évi népszámlálása. 6. rész. Végeredmények összefoglalása. (Szerk.: - -) (Magyar statisztikai közlemények. Új sorozat 64.) Budapest, 1920. Athenaeum ny. VIII, 233, 337 p., 16 térk.
- A zsidóság térfoglalása Magyarországon. Budapest, 1922. Szerzői kiad. 77 p.
- Az egyke és a népszaporodás. *Magyar Statisztikai Szemle*. 1923. évi 3-4. sz. 65-79. p.
- A magyar nyelvismeret és az írni-olvasni tudás fejlődése 1910 óta. *Magyar Statisztikai Szemle*. 1923. évi 7-8. sz. 219-227. p.
- A népesség fejlődése Magyarországon az utolsó félszázad alatt. *Magyar Statisztikai Szemle*. 1925. évi 1-4. sz. 1-16. p.
- Értelmiségünk nemzeti jellegének biztosítása. Budapest, 1926. Stephaneum ny. 13 p.
- A házasságok termékenységeinek statisztikája Magyarországon. Megjelent: Emlékkönyv Kenéz Béla negyedszázados professzori munkásságának évfordulójára. (Szerk.: *Laky Dezső*.) Budapest, 1932. Műegyetemi ny. 276 p.
- Külföldi honosok és külföldi születésűek Magyarországon. *Magyar Statisztikai Szemle*. 1933. évi 3. sz. 139-155. p.
- Győr város lakossága. *Magyar Statisztikai Szemle*. 1934. évi 5. sz. 343-366. p.
- A magyarság nyelvtudása. *Magyar Statisztikai Szemle*. 1934. évi 10. sz. 823-840. p.
- A belső vándorlások nemzetközi statisztikája. *Magyar Statisztikai Szemle*. 1935. évi 8. sz. 665-676. p.
- A németek helyzete a Csonka-Magyarországon a statisztika megvilágításában. Budapest, 1936. Hornyánszky ny. 60 p.
- A tótok helyzete Csonka-Magyarországon a statisztika megvilágításában. Budapest, 1936. Hornyánszky ny. 46 p.
- A csonkamagyarországi zsidóság a statisztika tükrében. Budapest, 1938. Nemzeti Liga. 80 p.
- A magyar-tót nyelvhatár változásai az utolsó két évszázadban. *Századok*. Pótfüzet. 1938. 561-575. p., 1 térk.
- Kassa népességének fejlődése és összetétele. *Magyar Statisztikai Szemle*. 1939. évi 5. sz. 519-542. p., 1 térk.
- Komárom város népességének fejlődése és összetétele. *Magyar Statisztikai Szemle*. 1940. évi 5. sz. 359-377. p., 1 térk.
- Magyarország népe és népesedésének kérdése. (A Magyar Statisztikai Társaság kiadványai 16.) Budapest, 1941. Stephaneum ny. 96 p.

TÁRGYSZÓ: A statisztika története.

РЕЗЮМЕ

Сотрудники Библиотеки и документационной службы Центрального статистического управления собрали библиографические данные и библиографию избранных трудов председателей венгерского Центрального статистического управления за 1867—1989 годы.

В настоящей статье излагаются жизненный путь и деятельность следующие четырех председателей: Ласло Хайду, Ласло Будаи, Алайоша Сабоки, Алайоша Ковач.

SUMMARY

The Library and Documentation Service of the Central Statistical Office compiled biographic data and selected bibliography on written activity of the Presidents of the Hungarian Central Statistical Office from 1867 to 1989.

Here with are presented the life and activity of the following four Presidents: *László Hajdú, László Buday, Alajos Szabóky, Alajos Kovács.*